

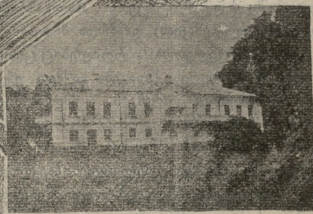
მათრასი

№ 1

სახუმარო გაზეთი

კვირა, 31 აგვისტო 1908 წ.

FL 11260

ლევ ნიკოლოზის ძე ტოლსტოის იუბილეს გამო

საქართველოს
პარლამენტის
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ლევ ტოლსტოი.

(1828—1908)

28 აგვისტოს 80 წელიწადი შეუსრულდა აღმდებულ მწერალს რუსეთის მიწისა—**ლევ ტოლსტოის**; მთელი რუსეთი, მთელი წერა-კითხვის მკოდნე კაცობრიობა ულოცავს დიდებულ მოხუცს 80 წლის იუბილეს; მსოფლიო ლიტერატურა, მსოფლიო აზროვნება მოდღესასწაულეთ გარძნობს დღეს თავს და ამის საბუთიც აქვს. საკაცობრიო ლიტერატურაში დღეს ტოლსტოის ბადალი არა ყავს. იგია პირველ ხარისხიანი ვარსკვლავი, ყველაზე ბრწყინვალეთ მოკაშკაშე. მსოფლიო აზროვნებაშიც ტოლსტოის მეტათ თვალსაჩინო და სპატიო ადგილი უკავია.

ტოლსტოის დიდი მნიშვნელობა აქვს როგორც ბელეტრისტს, როგორც ფილოსოფოს-მორალისტს და როგორც ზნეობრივ ცხოვრების მასწავლებელს. განსაკუთრებით დიდა მისი მნიშვნელობა, როგორც ბელეტრისტისა. ვერც ერთი მოთუფე ტოლსტოის მოძღვრებისა, ვერც ერთი ბნელეთის მოციქული, რომელიც მზათ არის ტოლსტოი ჯვარზე გააკრას, როგორც ჰერტიკოსი, ვერ ბედავს არ აღიაროს მისი დიადი ბელეტრისტული ნიჭი, მისი შეუდარებელი შემოქმედებითი ძალა.

მართალია, ტოლსტოის ფილოსოფიურ-მორალისტური ნაწარმოებნი მნიშვნელობით ჩამოუვარდნება მის ბელეტრისტულ ნაწარმოებებს, მაგრამ მათაც მეტათ სპატიოა ალავი უკავიათ აზროვნებაში, მათაც დიდი ბეჭედნი დააჩინეს საზოგადოებრივ განვითარებას; რუსეთის საზოგადოებამ მეოთხმოცე წლებში აშკარათ განიცადა ტოლსტოის მოძღვრების გავლენა: მისი მოძღვრება „ბოროტების არ გამკლავების“ შესახებ მთელი ათი წლის განმავლობაში ძალიან იტაცებდა ახლოგაზრდობას, შეტადე ინტელუაგენტებს; დაარსდა მრავალი ჯგუფები „ტოლსტოელებისა“, რომლებიც ადვილობდნ თავიანთ მოძღვრის ქადაგება საქმეთ ექციათ; ამ მიზნით აარსებდენ კომუნებს, რომლის წევრები ცდილობდენ განეზორციელებიათ ქრისტეს მცნება მოყვების სიყვარულის შესახებ; ხელს იღებდნ ხორციულობის ჰამაზე. ცდილობდენ ჩაეკლა სქესობრივი ინსტიქტები; ქალაქებს თავს ანებებდენ და სახლდებოდენ სოფლებში, სადაც ყველანი თავის ხელით ხნავდენ, თესდენ, მკიდენ. მართალია, დღეს ტოლსტოის მოძღვრების ისეთი ვასავალი აღარ აქვს, როგორც ამ 10—15 წლის წინ, მაგრამ მისი გავლენა მაინც შესამჩნევია.

მოკლენ წერაში შეუძლებელია ტოლსტოის-

თანა ბუმბერაზ მწერლის ყოველ მხრივი დაფასება; ჩვენ აქ არ გამოვუდგებთ მის ბელეტრისტულ ნაწარმოებების გარჩევას და დახასიეთებას; ჩვენთვის საკმარისია, თუ მოვახერხებთ, მოკლეთ განმარტება მის მსოფლმხედველობისა, მის ნაწარმოებთა დღეაზრისა.

ლევ ტოლსტოის მოძღვრება წარმოადგენს წმინდა წყლის რაკინალისა, თავის ლოლიკურ დასვენებელს მიყვანილს.

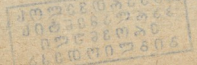
მისი აზრით, მთელი კაცობრიობის ისტორია ნაყოფია მოფიქრების, გარეშობებათა აწონა-დაწონის. ისტორიას ქმნის იდეა, აზრი, ფიქრი, გრძნობა; კაცობრიობის ეკონომიურ-პოლიტიკური ვითარება ამ ფსიხოლოგიურ ფლემენტებზეა ზედმართა.

მთელი ისტორია დღევანდლამდე წარმოადგენს ერთ უშველებელ შეცდომას. თავდაპირველი და ძირითადი შეცდომა, რომელიც საფუძვლათ დაიდვა კაცობრიობის აღურიცხველ უბედურებებს, ძალადლობის შემოღებაში მდგომარეობს; მზავრებებმა ვერ გაითვალისწინეს, რა უშველებელ ვნებას მოიტანს მომავალში ძალადობის გამეფება; ჩაგრულებმა ვერ მოისაზრეს, რომ ძალადობას სათავეშივე მოსპობა უნდა და დემორჩილენ მას.

ამ ისტორიის გავრცელებაც ამნარიათვე რაკინალისტურათ არის დახატული. მზავრებლები უფრო და უფრო ირყვნებიან და უფრო და უფრო მეტს უშველობებს აყენებენ ჩაგრულებს; ეს უკანასკნელნი დროთა ვითარებით უფრო და უფრო მკაფიოთ იგნებენ ჩაგრვის უსამართლობას და მზავრებლებს წინააღმდეგობას უწევენ.

მუდმივმა შეცდომებმა სრულებით უკულმართათ წარმართა კაცობრიობის ცხოვრება. ხალხმა ააშენა ქალაქები და შიგ დაიწყო ცხოვრება; მიაწება თავი ბუნებას, მიწდორ-ველებს, ბად-ვენახებს და დაიწყო ფაბრიკების ბოლით, გამჭვარტულ ჰაერთა სუნთქვა. დაიარსა სახელმწიფოებია, გამოიგონა მამონები, რომელსაც დაუმონა ადამიანები; გახვრიტა მთები, გაიყვანა რკინის გზები, გამოიგონა ტელეგრაფები, ტელეფონები, და სხვა ამნაირი მავნებელი მარგალიტები ცივილიზაციისა. ტოლსტოის კრიტიკის ქარცეცხლში ერთნაირათ არის გატარებული როგორც პროგრესიული, ისე რეგრესიული მხარეები თანამედროვე საზოგადოებისა; მას ერთნაირათ ეჩობლება როგორც ზარბაზანი, ისე მსწრაფლმგმედავი მამონა, როგორც ომიანობა, ისე რკინის გზები.

თანამედროვე ბურჟუაზიულ წყობილების კრიტიკაში ტოლსტოი პირდაპირ შეუდარებელია, იგი ისეთის სიძლიერით სცემს გრდემლს ბურჟუაზიულ

საზოგადოებას, ისე ნათლად ააშკარავებს მის საზიზღრობას, ისე ხელოვნურად გვიმტკიცებს მის დანერგვის საჭიროებას, რომ ხშირად მკითხველს ქეშპირიტრეოლოგიკონურ სულისკვეთებას უღვიძებს; ხშირად გავიწყდებათ, რომ თქვენ წინაშე დგას ქრისტიანულ ცხოვრების მოციქული, და მშვიდობიანობის მქადაგებელი მწერალი.

ტოლსტოი სრულიად უარყოფს მთელს თანამედროვე ცივილიზაციას. მისი აზრით, „ცივილიზაცია არის... მთავრობულ ძალადობრიდან გამომდინარე, ცრულ და ბოროტად მიმართული მოქმედება დასავლეთის ერებისა, რომლებიც იმ ცრულ რწმენის გზას დაადგენ, ვითომც უვიღებოდეს ძალადობისაგან ძალადობით განთავისუფლება“. ეს ცრულ რწმენაც და მასზე აშენებული ცივილიზაცია უნდა სულ მთლად მოისპოს.

ამნაირად, თანამედროვე საზოგადოებაში ტოლსტოი მოსაწონს ვერას ხედავს. მაშ საით მოუწოდებს იგი კაცობრიობას, რაში მდგომარეობს მისი იდეალი?

მისი იდეალი წარსულშია. იგი გვიჩვენებს „უკან დაბრუნებას“ პირვანდელ ცხოვრებასთან. კაცობრიობა პირველ ნაბიჯიდანვე ასცდა სწორ გზას. მან თავიდანვე დაივიწყა, რომ ადამიანი თავისთვის კი არ უნდა ცხოვრობდეს, არამედ ღვთისთვის; მან დაივიწყა, რომ ადამიანი ღვთის მონაა; კაცობრიობა დღევანდელ უბედურებების გავლენით უნდა აგონს მღვდელს, უნდა აგონს მღვდელს“ დაიწყებული ქეშპირიტება და ღვთის სამსახურის გზას დაუბრუნდეს. ღვთის სამსახური გამოიხატება ადამიანების მხრივ ერთმანეთის სიყვარულში, ერთმანეთის სამსახურში და სიამოვნებაში, ძალადობაზე ხელის აღებაში, ძალადობის წინააღმდეგ გამკლავებაზე უარის თქმაში. კაცობრიობამ უნდა მიატოვოს ქალაქები, მათი გამქვარებული ზეცით, დაუბრუნდეს ველ-მინდვრებს და ტყეებს; მან უნდა გაანადგუროს ცივილიზაციის ნატამალი, მრეწველობა, ეკერობა და შველდეს ღვთისთვის სასიამოვნო მიწის დამუშავებას. მიწა, რა თქმა უნდა, საზოგადო იქნება, ისე როგორც საზოგადო იქნება მასზე აღმოცენებული ნაყოფი; მოისპობა ერთი კაცის მიერ მეორე კაცის შრომის მისაკუთრება.

ამ იდეალის განხორციელება ტოლსტოის ძალიან ადვილ საქმეთ შორისა: საქმარისია „შეიგონან“. ძლიერთა ამა ქვეყნისა უნდა შეიგონონ მთელი უზნებობა ძალადობისა და ხელი უნდა აიღონ მასზე. ამ იმედით ტოლსტოი ყოველ ისტორიულ მოვლენის გამო მიმართავს ხოლმე „ძლიერთა ამა ქვეყნისათა“ „მძანო ადამიანებო! რას სჩადით? გონს სმოილი!“

ჩაგურლინი „შევიგებენ“ ჩაგვრა ყველგვის უზნებობას, მოუღებენ მას ბოლოს: მხოლოდ საქმარისია ყველამ „შევიგნოს, რომ აბოროტებას ძალადობით არ უნდა ებრძოლო“, რომ სიყვარულით, ჩაგანებით ტკბილ სიტყვით უნდა იბრძოდეს.

ამნაირად მოკლეთ ტოლსტოის მოძღვრების შინაარსი. როგორც ვხედავთ. იგი თავიდან მხოლოდ მისი რაციონალიზმითურია; მისი ისტორიული ფილოსოფია იდეალისტურია; მისი იდეალი რეაქციონურია, მისი სოციალიზმი უტოპისტურია. ჩვენ თვალში დადებითი მნიშვნელობა აქვს მხოლოდ მის ბუნებრივად წყობილების კრიტიკას, მაგრამ ეს კრიტიკა იმდენად ძლიერია, რომ ტოლსტოის საზოგადო უარსაყოფელ მოძღვრებას დიდ ფასსა ღებს. მაშ, ვუსტურვით დიდებულ მოხუც ხანგრძლივი სიცოცხლე!

ორი გზა.

ის დიდის რიბით მიდიდა ცხოვრების გზაზე, ამპარტავანი, გულზვიადი და თამომწონე თითქოს შეეპყრა მძიმე ფიქრებს ხალხის ტანჯვაზე და სურდა, მისთვის შეეღოა ძალა და ღონე...

მიღის და ხედავს ცხოვრების გზას ორად გაყოფილს; შუაზე ბეღი სდგას და ჰკითხავს ყველა იქ გამყოფელს: „შენ მარჯვნივ არჩევ, მუნ ცხოვრების ნაწარხი მკაყოფოს? თუ მარცხნივ წახვალ და იქ იგვებ მხოლოდ სიტანჯველს?!

მგზავრი საჩქაროდ წარსდვა ბეღის წინ თავ დახრილი, სალამი მისცა! ბედს ღიმილი დაეტყო პირს... „თუ მარჯვნივ წახვალ, მუნ მოგლის ცხოვრება ტკბილი, მარცხნივ კი ნახავ სიშავებდეს და ვასაქირსა;“ შენ, რომელს ირჩევ? ჰკითხავს ბეღი მის წინ მდგომარეს. შესწულდა მგზავრი, რადგან ძნელი ფიქრი ეწვია: დიდხანს არჩია და ადარა სიტკბოა სიმწარეს, ბოლოს ძლეულმა ისევ მარჯვნივ გადაუხვია...

აი, გამოჩნდა კვლად მგზავრი დარბო სამოსლით! იმის გასხვებე მწერ ტანჯვა იხატებოდა, გადაღვლილი უჩნდა მკერდი მთლად სველი ოფლით და ხალხის ტანჯვა მას მწველ ცეცხლად გულს ეგზნებოდა! მიუხალოვდა ისიც ბედსა; მის წინ შეჩერდა; „მკაცრი სიტყვები“ უშუთავდელთ მან მოისმინა, სულაც არ შეკრთა! მხოლოდ ზიზღით ბედს მიატოვრდა და გაყვა მარცხნივ!.. ერთიც მძიმედ ამოვიგინა!..

ახალი ამბები.

როს დასრულდა * * *
 თავს შემოსაყვ ველებს, ჴალებს
 და განათებ შენს მოლოდინში
 ამოღამბუქლს, ჩამჴენარ თვალებს, —
 ჩემო ოცნებავ! იმ ნანატრ წუთის
 ჩემსა ღვთაებას, ნემს სარტოო საკანს
 მრისხანე ჭარათ მიკვებებო,
 წინ შეკახედრებ დრუბელთ ჭარავანს...
 ჩაისრავ იმათ, ეომარლო დრუბელთ,
 შენს შესახვედრათ გამოსულებს,
 ოქროს გვირგვინით შეშეყული მეფე
 ცნხლათ ანთებ ამათ გულებს!
 და შეხვედრის ეჟმს, იმ ნანატრ წუთის
 მე მთელ სამყაროს ვასმენ გრგვინვას:
 „აღსრულდა უყვე! ის მობრძანდება!...
 ბოლო მოვლას ჩაგრულთ გმინვას!
 თრთოდეჲ წუედიადი, მისი დარჯი
 ქმესკნელმა შთანთქანს მიუწდომელმა,
 მის საქმეებზე ხაღხმა სთქვანს მსჯავრო,
 მარად მართაღმა, მიუღგამელმა“...

შესთ ქცეული გადაეხეგებო
 ბანარო, ველებს, ჴალებს და მოებს
 და მთელ სამყაროს ვასმენ ამ ამბავს,
 ცოურს ამბავს, ნანატრს ხმებს!
 ოქროს სხივებით გაწეოცული
 შენ კვლავ განაგრძობ ბრწინავლუ გზას,
 და განათებ ვათოიღ მინჯურებს,
 მთელს სამყაროს, დეამიწას!
 აღმოსაყვითით, ცისა კედურზე,
 როს გადაეხეგლავ ბრძოლის მინდრას,
 ვნახავ დრუბლებს გულჯაბობილებს,
 იმათ შუა კი ჩემ სულის სწორს, —
 მაშინ ჩავდებოი ცრემლებათ მდნარო,
 მე შევერთებოი მდინარეთ, ჴვლებსა,
 რომ ტკბილუ დუღუნით მარად გაქებდე,
 ნამართ ვასმენდე ნანატრს ხმებს!

იასამანი.

ხოლორა. ხოლორამ ფეხი შემოღდა;
 ვერ მოიმიგრა კი ჴერა...
 ოციოდ კაცი წაიღო
 და თითქო გული იჯერა.

ბავითობი. დღე მულამ თითო ვაზეთი
 ჩაჯარომ-ჩაიხურება
 და ჩვენი პართენ გოთუა
 ვან-ვანზე ვიყურება.
 ამბობენ: ვაქრებისადმი
 სურს განათლების ჴყურება
 იმათი ხარჯით სამ-ენა
 ვაზეთის გამოკურება,
 ვიდრე ვაქართა ბიურო
 ვიღებთი დივიუტება.
 (რა კარგი არის ბექლეითი
 საქმეში დამახსურება!!!).

ილია ჭავჭავაძის

ბადდბცვალმების წლის თეჟი.

დღეს, 31 მარიაშობისათვის, დანიშნულია წლის
 წირვა და პანაშვიდი განსვენებული მგონის ილია
 ჭავჭავაძის სულის მოსახსენებლათ. დღეს, როგორც
 მულამ, ყოველი როგიანი ადამიანი დაპმომბ ამ მკ-
 ველგობას, ამ აღმაშფოთებელ ფაქტს ჩვენი ცხოვ-
 რებისას და გულის წყრომით მოიხსენიებს მისი
 მკვლელების სახელს, მაგრამ ეიო, რომ მათი სახე-
 ლი, თუმცა ამ აღმაშფოთებელ მკვლელობის შემ-
 დღე სრულმა წელმა ვანვლო, ჩვენთვის დღესაც
 დაფარულია. სრულმა წელმა ვანვლო, რაც მგო-
 ნის კუბოსთან ვისმა ერთი ჯგუფის ყოინა: „ქარ-
 თველო, ხელი ხმალს იკარო!“, მაგრამ ხალხის გო-
 ნიერება, გრძობიერებაზე უფრო მაღალი და მტ-
 კიცე აღმონდა, ხელი ხმლისათვის არავის უტა-

ცია და თვის იმიათ ცი, რომლებმაც ხშილი ინი-
შელის, თავის ქვეჩა მოსაზრებით უსაფუძვლო
ბრაოდების ვგონებ შერცხათ და კაი ხანია, ქარ-
ქაში ნაიგეს. დიახ, კარგი ხანი გავიდა და პირველ
დღეების მიერ გამაფრთხილი აღშფოთების გრძი-
ბა მიუყრდა. დღეს ჩვენნი მოვალეობა რაც შეი-
ძლება ფართო მასის გავაცნოთ დიდებული მგოსნის
ვინაობა, მიუღლომელი კრიტიკით გავაშუქოთ მისი
ნაწერები და ხელი შევეწყოთ ახალგაზრდობამ
უფრო საფუძვლიანათ, უფრო შეგნებით შესისწავ-
ლოს მისი უკვდავი თხზულებანი.

ილიას „ჭირისუფლები“

ერთი წელიწადი შესრულდა რაც ავასაყრათ მოკ-
ლეჯ მგოსანი ილია ჭუჭუაძე. ერთი წელიწადი საგაო
უნდა უყოფილო ამის გამოსარგვევით, თუ რა ხალხმა
შიამიშქმდა და რა ნიადგზე მოხდა ეს მეფელობა,
მკვრამ, სამწესართო, საზოგადოებისათვისა სქების ნამდვი-
ლი გარემოება ჟურ კადვე ბურუსშია ცახუეული და ამ-
გვართი, სხვა და სხვა დედამრთელ ჭორებს დიდი გასაგ-
და აქვს. ერთი წელი საზოგადოება დაბეჭდითებით გა-
ძახის—გინ მოჭკად ილიას, მარა მასთვის შიმეტში ზო-
გურთების გარდა არა სჩნის. ეს „ზოგაერთობი“ კი
თავიდანვე იმ აზრისა იყენ, რომ ილია მოჭკად, „ერთმა
მიმართულამ“. ამ განზრახული ჭორების გავრცელე-
ბას დღითი შეუწყო ხელი საქმის გამძიების სიოჯდემი.
საზოგადოების ერთი ნაწილი ილიას მიუგულეობას მეთ-
რე ნაწილს ანათლებს და ამ ორ საზოგადოებრივ ჯგუფთ-
თა შორის შუგავე კამათა დღიდან ილიას მოგულეობს და
განს ასეთ ზნობებში შეიძლება ნამდვილი მგულეობის
შინაზნა? საქმის გაკეთების ნდვლიათ ზიარდ მტრობას,
ზარტული ანგარიშების ზარტელ რიცზე წამოყენებას
აქვს ადგილი დღითობილი. აი ასეთი „ჭირისუფ-
ლები“ აღმოუჩნდნენ ილიას. რაშია საქმე, რამ გა-
შიამიწვია ასეთი აზრის გავრცელეება საზოგადოე-
ბაში? აი ეთხვა, რომელიც გარკვევას თხოულობს. სათ-

ქვამა: „როცა კაცი მოკვდება, მსხვე ან კარგ რამეს
იტყვას, ან სულ არაფერს იტყვას“, მკვრამ ამა თუ
იმ საზოგადო მოვლენის თითოეული საზოგადოებრივი
ჯგუფი სხვა და სხვა მხრით და სხვადასხვა გვართა აფ-
სებს—ზოგს მისი მოვლენების ერთი მხარე მოსწონს,
ზოგს—მეორე, რამაც დამოკიდებულას თვით დამაფს-
ებლის თვალსაზრისზე.

ილია ჭუჭუაძის მოვლენებზე ერთმა მრავალ მხრ-
თი იყო, მკვრამ მის მოვლენებშიადაც არის ერთი მხ-
რე,—რომელსაც ეველა მიმართულეა ზარტეხ სტემს.
სწორედ ამ სხვა და სხვა ნაართ დანებებამ და აგრეთვე
ზარტული ანგარიშების გასწორების სურვილმა შეუწყო
ხელი იმ უმსგავსო ბრადებების წამოსროლას, რამაც
ასეთ გამწვავებამდე მიიყვანა ჩვენი ზრესს.

თუ რომელიმე ნაციონალისტს არ დაეთანხმე, რომ
ილიასთან ერთად სჭარბეულად მოკვდა, თუ არ დაე-
თანხმე მის აზრს ილიას ზოლიტიკურ მოვლენებზე,
ერთი ვაი უშუკლებელი ატულებს და ზოგერთი ურს
შეზღივისტები ამ სახით სამშობლოს დლატსაც
შემოცნამებენ. ამას დაუმტეთ გავრცელეულ ჭო-
რების უმთავრესი მამოძრავებელ-მსხუდელე მულებელი
ძალა, ზარტული ანგარიშების გასწორების სურვილი და
თქვენიცის ცხადი აქნება, თუ რატომ მიიღო ამ საგანზე
კამათა ასეთი ცხარე სხვე. სრული იმედი გვაქვს, რომ
ჩვენს ამგვარ მსჯელობასაც მოწინააღმდეგე მხარე კვების
ამოვლით შეხვადვს და ამიტომ სჭირათ მიგვჩნია თვით
ფაქტები ვალაზრათო.

ჟურ კადვე ილიას ვეგამი არ ცაცობულიყო, რომ
ატუდა ერთი აურ-საური, შითქმა-შოთქმა, დაიქვს მკვლე-
ლებს დასხვლებს. ბუერის აზრით ილია ზოლიტიკურ
ნიადგზე იყო მოკვლელი, „ერთი ცნობილი მიმართუ-
ლების“ მკვ. ეს ჭორები როგორც მკვლევარე ზღვის
ტალღები დღითი-დღე იზრდებოდნენ. ჩვენი ქვეყნის
ვეველა კუთხეებში გამიზნენ მისი დახვლომებული გამ-
ფრტელებელი და მისი გადაფურჩხლენი, თუ შკართ
გავრცელეება-გაურება სასახელად და სასარკელოდ საქმეთა
გადაძება. ამ საქმემ ბუერს კატუნს ნააგლო თიდალ საუ-
დარში და ბუერს „სხელი“ მოუშობა. მეორე როგორ
ფაქტობთ, ეს ჭორები მარტო ხალხში დღიდა? ასე
რომ ვთვლიყო ის ღრვე გათვანტობდა, მარა სამწე-
საროდ ისა, რომ ამ საფუძველი მკვლევარე ზრესში და
ამით უზრუნველევეს მისი დღეობილობა.

„ისინია“ მკ. სწორად:

„გონივრა გვეზივანა“, როცა გავიფიქრებთ, რომ
ილია პოლიტიკურ ნიადგზე არის მოკვლილი... არ
გვეჭრა, რომ აეთ გზარწილობამდე მივიღოთ. გუზინ
მთლით თვლილი ამას იმეორებდა, მკვრამ ჩვენ არ
გვირნდა დღეობილობა“ (ის. № 191).

ასე სწორად, „ისინია“ 1 სექტემბერს, მარა 2 სექ-
ტემბერს მან კიდო შეიგვდა, რითაც ბუერ ჭორიანსა
მინდა საბუთი თავისა ჭირი სიმაართლით გამოეყრას.

მეორე დღეს სწორად:

„სხვადასხვა და საშინელი ის არის, რომ ჩვენმა ცხოველებამ შექმნა ატომსფერა, სადაც ასეთ ბოროტებას ადგილი აქვს და მარჯვე წინადაგი აქვს მიზნადებული. განა ჩვენში არ გაჩნდა მიმართულება, რომელსაც არ სწამს და ეწიხლება მთელი ჩვენი წარსული? განა ამ მიმართულების უფროსად აღებტებმა არ იმუშავეს დასოღლავათ რათა მიყსითან გავსწოროებით ჩვენი მკოლსანნიც, მწერალნიც, მოღვაწენიც, რომელნიც ხალხის მტრებათ გამოყავდით და ბრბოს უსისინებდენ“.. (№ 192).

„ისრმა“ გვასოღეს ვერ გამოიჩინა იმდენი გამოხედობა, რომ რასაც მივაიღე-მოვაიბუღეთ ამბობდა პირდაპირ ეთქვა: ან კი რა საბოლოო იყო ეს. ის „სახუთის“ ძლიერ სხეულებს, რომელნიც პირდაპირ გამოსთქვამდენ სოღამე. ნ თვის შემდეგ მკ. „ნიშადურმა“ გადაჭრით განაცხადა, რომ ილია ს.დ. კომიტეტმა მოსკოლა (კენიშ „კ“ 38).

შუბტესობა იმ აზრისა იყო, რომ ილია „ტინობილი მიმართულებების“ ხელნშ მოკლა, რომ მოსწირთა შეკრანს ძიება, „პატონ“ ი მაცალითად ამბობს თავის სიტყვაში:

„აქ წარმოთქმულ სიტყვებში—ილიას ხსოვნას „შურის ძიება“ არ ვაღრუბებო, ვერ ვეთანხმები! კი—ვაღრუბებ! ამ სირცხვილს მხოლოდ შურისძიებით გავაქარწყლებო, შურის ძიება მთელი ერისა იმ უმსავგისოთა წინააღმდეგ, რომელთაც დღეს მთელი საქართველო ძაბით შემოსეს და მთელ ქვეყანაში გააბრაზებურეს, ერთადერთი საშუალებაა მთელი ერის გასაზრთლებლათ, წინააღმდეგ შემთხვევაში ჩვენ ყველანი დამნაშავენი ვიქნებით ილიას წინაშე! ყოველივე სხვა ვერი ჩვენს ალბგას ამახვე ჩიიდენდა და სხ...“).

„პატონ“ ილის აზრით შურის-ძიება, სიკვდილი მკვლელებს. ვინ არიან მკვლელები? მისი აზრით ესენი არიან „ის გოშია-გოშპარები, რომელთაც ჩვენი ცხოვრების მეთათურობა იკისრეს“; ასე ღმანაკობენ ლეკაღურ ბრესაში, არა ლეკაღური ბრესა კა—იმ დღეკეში გამოსული ფურტელი—პირდაპირ ამბობდა: „ქართუელო, ხელი ხმალს იგროა! და საქართველოს სხვა და სხვა კეთხილად იწყვედენ ხელს სანაძილეუდათ სტატრ ქალქ თფიდასში.

ბუერის აზრით ილიას მკვლელობაში მთელი ქართველი ერია დამნაშავე, დამნაშავე იმ მიმართულებას ხალხს, რომელიც მისთან გამათს ექვლად, მის საზოგადოან შუბდიდისტურ მოღვაწეობას კრიტიკულათ არჩევდა.

ისარი სწორდა: ასე დავაჯილოდეთ, ასე დავაფასეთ მისი წარსული დეაწლი და საშახარი. მეტი ბარბაროსობა, მეტი გაბრწინლება შეუძლებელია. ამაზე

*) წყაროს აღუნიშნავი ამონაწერები ამოღებულია წიგნიდან: „ილია პეტკევაძის სიკვდილი და დასაფლვება თფილისი, 1907 წ.

შობს ველარ წავალთ, ისლა დაგვრჩენია მხოლოდ, ერთმანეთს დავერით და ყველანი ამოველიტოთ... „როითი ვიმართლოთ თავი უცხოთა წინაშე“ (№ 191).

საეროს კიღამ ნებისთ თუ უნებლიეთ ბუერი წერდებოდა გაიტაცა და ზემო აღნიშნულ ჭორების ზეირთებს შეუტურა. მაცალითად არ. ეკლაშვილი სწორდა:

—შური და მტრობა, გველის ის-არი კარგა ხანია, მას უკან სდევდა, აწ დრო უნებლთეს: მოხუცი მკლავი ვერავის პასუხს ველარ გასცემდა!

ცხელი: —...„გიამე, როცა გდვენიდენ რა კირმა შემერა ბღდ-შავი რათ არ ვევეტე შენს მღვერელთ რათ არ ვაგწირე მე თავი,

...„გიამე, როცა გდვენიდენ რათ არ შეგემქენ ფართა, რათ არ გავისმა ჩემი ხმა საკვდავი მთა და ბარათა, რათ არ შეგვკრიბე ყოველ მზრივ მახაზური ხელოვნებისა, და არ ვაღლაგე ენები შენუდ ამტყდარის ნებისა, იქნება ცილი რამ გწამეს და არგინ გაჩნდა კომიგა, ხალხუდ ფეკრობდი რომ, დაგვეთ შენი წარსული ამაგი, იქნება გული ვაგიტყდა და შენს ერს აზრილის შურითა, აღსასრულის წამს უტქერილი გულშევიდის საყვედურითა...“

ქუთაისის გუბერ. თავდაზნურობამაც გამოსთქვა თავისი აზრი:

ვაი რა კარგი საჩინო რა ავათ მიგინჩნისო ბოროტისაგან კეთილი შურით ვერ განარჩიესო, ერის მოღვაწე, დიდება ქვეყნის მტრათ მიგინჩნისო ურიგო სიტყვა შეგახეს, ვაგლანძღეს გაავარიეისა და სხ. ს. ხუნდაძემ ამ სჯანს მთელი თავისი ძალითთ ჩასჭიდა ხელი და თავის ცნობილი წიგნისი („მკვლელები და მტეველები“) კარდა ეს ლექსიჩ ჩამაზრგალიტა: მოძმენი, არა ილიას თვით ერს კლავენ ბილწენი, ნუ თუ ყველანი დავკრუვლით რომ გველობენ ქუჩის ბიჭები.

ამგვართ, ილიას სდევნიდენ სიგოცნებეში, მას არავინ ესარღებოდა, არავინ იფარაფდა, ამიტომ მტრებმა საწაღეს მიაღწიეს—მოკვლეს ილია. ვინ „სდევნიდა“ ილიას, ან რაში გამოიხატებოდა ეს დევნა? ილიას საზოგადო მოღვაწეობას და შუბდიდისტურ ნაწერებს ესე-ბოღენ კრიტიკულათ შესამე დასელები. განა ამაზე შეიძლებოდა ეთქვა გაცხ ილიას სასიკვდილოდ სდევნიდენო თფიონ ბ. არ. ეკლაშვილიც ხომ „სდევნიდა“ ილიას ერთ დროს ასე. ან ბ. ცხელიც რათ ესკაბრობოდა „ხელგონების

მისხურთა შემოკრება“ ილანს დასცავთ, რა უნდა დაეცო მათ. განს ვინც სჯიას ჩაუკვირდება არ გაიკებს, რომ ეს უშეშორება“, ჩღვენა, „სისინია“ და სხვა სულ სხვა ზნითაა ნახმარი, ვინმე სჯიარი იყო?

ამ სურთით ურამულში გამოკრებიან ისეთებიც, რომლებმაც უფრო მეტა მიუღწეოლობა გამოიჩინეს, მარა მათი რადნები ერთობ მტერება. სხვაზე უფრო ცარგველი ჩვენი გოსნინაჰაკაი და ვაგა-ფაშვალა ლამარა-ტობენ.

აკაი სწერდა: „და მთელ ქართლში რომ გამოჩნდეს მოლაღატე ერთი-ორი, მსგავსი ისკარიოტელის და იუდას თანაწროი, ამით ჩირქი მთელ ქვეყანას განურჩევლათ არ ვდებდა, მხოლოდ ხალხს კი, ტირიფულად გულში ცეცხლი ვკიდებდა...“

...მოლაღატეები ძველ დროშიაც ჰყოლია საქართველოს. ...და სწორედ იმათაც ჩარიდნენ ეს დღევა დელი საზოხადარი საქმე... და არა გლუბობამ ან რომელიმე დანმა, რომელზედაც სულ სხვა წარმოდგენა მაქვს და ტყვილა ნუ მიწმადვით მოუტყებულს გრძნობას დღევანდელი მითქმა-მოთქმით. („ისარი“ 8 სექტემბერი).

ვაგა-ფაშვალა სწერდა—„ნუ თუ ისე უნდა მოვიკეთ, რი ვარც გვიჩინეს ამ დღებში დაბეჭდილი მოწოდება ქართველთადმი—ცეცხლი და მხვილი მგვლოდობა, ესლა ვავალია, რომ ბარბაროსობა კიდევ ბარბაროსობა დავუერთო ზეშ? დავვიჩინებ ერთმანეთს, ვხოცოთ-ველიტოთ ერთმან მეთრენი და ვაგაბართი ისედაც ჩვენის უბედურეობით გალაღებული მტერი“.

ასე დახარაობენ და სწერენ ის ზირნი, რომლებიც ნაკლებათ თანაგრძნობენ იმ მიმართულებას, რომელსაც ილანს მკვლელობაში ბრალს სდებენ. მათ არ აქვთ ამ მიმართულებასთან გასასწორებელი არავითარი ზირადი ან ზარტოვანი ანგარიშები, ამიტომ მათი მსჯელობა მიუღებელია. სულ სხვაგვარათ იქმნიან „პარტიის გტეცე“. მათ ურთი მიმართულებასთან აურაკებელი ზარტოვანი ანგარიშები ქონდათ გასასწორებელი და ამა სდა იშვინი-უგუეთეს დროს? ილანს ავტორიტეტები ხომ ამისთვის საუკეთესო იარადი იყო. პარტიის ერთი „საუკეთესო“ ზირი მ. ად—ლი სწერდა:

ჩვენ ვეღლებით დავამტყოთ თუ დღემდის არ არის დამტკიცებული, რომ სოც. დემ. უმრავლესობას („შეუგანებელსაც“ და „შეგნებულსაც“) ილიან მოყვლა სარევილიუტოია აქტით მიჩინდა“ „ისარი“ № 124, 1907 წ.

მ. ად—ლს ამის საბუთათ მოუყავს ის, რომ ილანს გლეხობი დროს სოც. დემ. „განზე“ ადგენენ. ერთ მის ასეთ წყარულს შეინიშნას უკუთება და ასოთ-ამწეობა, სადაც ნათქვამი იყო, რომ ილანს დასოფლაგებულსადღეს ორთაგანში წარმადგინეს „და-ძმა“ და ახლათ, ს. დ. იქნებოდაც ინდიკატორნიო. ამას კარდა საბუთათ მ. ად—

ლმა ისიც ვი მოიყვანა, რომ „ერთ სარდავში მოქეი-ფე შეშემა ილანს მკვლეულათა მარჯვენას სადღევერქელეოც დალიეს, მეტე ვინ იცის რამდენი იყო სეთიო სისარუ-ლისა და „სულ ერთანობის“ მავალით...“ ს. დ. უშეგ-ლეულე არძიას ვერსად ვესჯდით, მიზეზი ის არის, რომ მთელი კვირის განმავლობაში ცხარე აგიტაციას ეწე-დენ—ილანს დასოფლაგებს ნუ დასწრებიოთ“ „როგორ უნდა დასწრებოდეს ტეგეჯიის დარანდავს ის ხალხი, რომელმაც მისი თანხულებები რამდენიმე წლის წინეთ სჯარათ დასწვა და სხვ.“ („ის.“ № 224).

ასეთი იყო მ. ად—ლის მიერ წარმოდგენილი „ანგარიშები“, მეორე „საუკეთესო“ კატეგორია—სიტუაცი-მეტერსურემი მომხდარ სტუდენტთა კრების შესახებ არა ნაკლებ „საყურადღებო“ წერილი აშენა. სათაურით: „ვინ მოჰკლავ ილიან“ („ის.“ № 221).

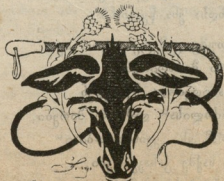
როცა „ისარმა“ დასწერა: „სავალალო და სპინელი ის არის, რომ ჩვენმა ცხოვრებამ შექმნა ატროსოფრა, სადაც ასეთ ბოროტებს დავიდი აქვს და მარჯვე ნიადაგი მომზადებულია და სხ...“ („ის.“ № 192).

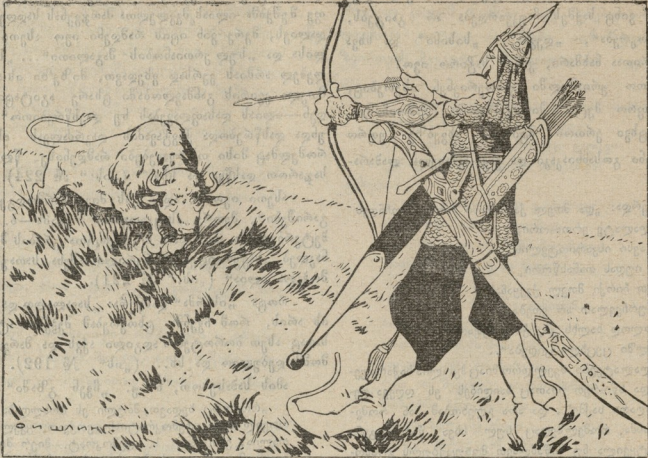
ამის საპასუხით, ნ. ჟ. „ჩვენ გვაში“ სწერდა: „როგორც ხედავთ, მთელი ის ბრალდება ენება ქართველ სოც. დემოკრატის, ვითქმ, ყველა ეს მართალია, ესთქმეთ, ს. დემოკრატ. მიერ მომზადებული ნიადაგმა ჭაბადა ეს მკვლელობა, მეტე ამისთვის დასაგმობია თვით ნიადაგი? ამ ნიადაგმა დაბადა ის დიდებული მოძრაობა, ის გონიერი და პოლიტიკური გადასაწყვეტება, რომელიც ქართველ ხალხს ვანიცდა და დღე მუდამ განიცდის. ამ ნიადაგზე აღმოცუნდა კავკასიის რევოლუტოია, მთელი ახალი ისტორია, და თქვენ ჭაფურ ყველა ეს უკუ ავითო, დავით იმითომ, რომ—სადაც ხე იტყება იქ ნაყოფებიც ცვივებ დიდმა რევოლუტოიამ სწილილი დასაჯა დიდებით ქიმიკოსი სოფეზი, მარა ამიტომ თვით რევოლუტოია არავის დღემია ვარდა რუქციონერებისა...“ (ჩიგ. ვახ. № 28).

აი, მამკე აქნება ერთა ზურ.ზური—ილიან ნაყოფ-ტას შეადარა ნ. ჟ.-მა ვაძახიან ყოველ დღე. ამას გაძახის ის, ფეკრადისტი, ფეკრადისტი, „ნიმადური“. ესევე ვამოძრავს ანარქისტების ვიწროვლამ ვურნაღმა ჩვის ხამმა“ თავის ზირველ ნომერში.

აი ასეთმა ხალხმა ივისრა ილანს კვირისუფლობა და ასეთი სამსხურთა გაუთა მის სახელს. დღეს დღეობით გამწვავებული სასიათი ზოლებივას საგრძობად მინიშნარდა და დავიკრებულ მეთხველს თითონ შეუძლია სწოთ დასკვნა გამოიყვანოს იმ ცნობებიდან, რომელსაც, სამწუხაროთ, ძლიერ შემოკლებულით ვაწვდით ამ წერილში.

მკით—

„ამირანი“ და „ზუბრები“

(საისტორიო მასალა)

„ზუბრის“ შეება „ამირან“
ყაყუკაზიელს, რქიანს,
შარშანდელ „ზურგის სიმაგრეს“
და ქანქარ პარქიანს,
დღეს ბრძოლის ველზე გამოსულს
სარუჟქით სმიანს.

შეიღწინა მოზიდა... ისრის
შესტეორენის ბატის ფრთიანს,
მაგრამ სქელ კანსა ზუბრისის
ვერ შიავუებს ზიანს...

გაფიქრდა ესე გვირობას
გითა შეემთხვა ჭევიანსა
„ამირან“ დარუკანიძეს
რანდლს ენა წელაისს.

თუმცე გაშეტებით არ თუა
ისარი მოხადირები
და ასდღებოდა ზუღაუღენ
„ბრძოლის“ დამსწრე ბირები,
მაგრამ ეს „უიწინდობადაც“
არს საქმე გასავეირები,
„ზუბრების“ მიმართ, რანდლთა
ჩვენთაგან დანახშირები.

ენსით რა მოვევს შედგობ
ამ სხარაკო ბრძოლასს,
თუ გადაურჩეს „ამირან“
„ზუბრების“ რქათა ჩრჩილასს,
ან თუ რქოსანნი გადაჩნენ
რანდლთა ისარ ქრელასს,
თუ შორავება აჯობებს
მეზობლად მტერთა უოლასს.

ვშმაკი.

მ თ ქ მ ა .

გულ-დამწყვეტილი დავმჯღარვარ
და მწარე ცრემლით ვტირი მე:
„სიღ ხარ მეშმაკის მთრახო“,
საღი ხარ, შენი ქირიმე?!
მარქვი: უშენოთ „მეშმაკი“
რას აქნებს ამა სოფლითა?
მარტოკა კულის ამარა
უნდა იაროს ობლათა.
ოჰ, ძალო ჯოჯოხეთისავ,
რათ განმირისხე ზეცა მე!
იქნებ სიმართლის ქომიავი
შემბატყე, შემომეწამე?!

იქნების დღემდე ცოდვებმა
 იმატეს, ინათავენესა
 და დღეს დასვა ბეჭელი
 „მიმართულებას მაინესა“?
 იქნებ დაჰკაწრა ძლიერა
 კულისა შენის კენამა
 და სასიკვდილოდ გავწირა
 „ღურმიშხანულმა“ ენამა?
 იქნებ გავცვალეს ქანქარზე
 ვერცხლისა მოტრფიალებმა,
 მსხვერპლად შეგწირეს მამონას
 იმისი ეშხით მთვრალემა?
 იქნებ შეამკე როდისმე
 ორფეხა—წვერბე-ცნცარა,
 და მან შესთხოვა მეუფეს
 რომ არსებობდეს ალარა?

— ნეტავ ვიცოდე... მაგრამ ეჰ!
 რას ვაქნევ ცოდნას ტილისა,
 გული მიკვდება, ვერ ვხედავ
 კულისა შენის ტრილისა.
 ხუცებსა დრამა მოუნდათ,
 მემამულეებს—ლაღები...
 უშენოთ მე რა გავაწყო;
 ამაოდ დავილაღები.

შენი იმედით ვცოცხლობდი
 რათ მიმატოვე საწყლით,
 სანადირ-საირაოზე
 ხომ ბევრი გექონდა საგზალი.
 თუნდ ქართველ „ზუბრებს“ შეხედე
 ჯერ იმათ ზურგზე რათ ღირხარ!!
 შენ-კი, შეკრული, უსაქმოთ
 სადღაც ჯღერძულში ავღიხარ.

მარქვი რით გავსკე პასუსხა
 მე იმათ სიავ-ქარგებს?
 ვისაც კი „ღურმიშხანეს“
 ცივ მხარეს მიიბარგესა.
 შენი ჭირიმე ჟეშაქის
 მათრახო“, კუდა—მწარეო
 მასინე შენი ზუზუნნი
 ნუ დამსვი მგლოვიარეო.
 მაგრამ ამაოდ!! არ ისმის
 შენი ხმა... კვლად ესტირი-მე
 სადა ხარ ჩემო ძვირფასო,
 სადა ხარ, შენი ჭირივ!

ეშაქი.

ვაკადემიკოსი

ივანე თარხნიშვილის ხსოვნას.

ახლად გარდაცვლენული აკადემიკოსი ივანე
 თარხნიშვილის შესახებ ბევრი დაიწერა რუსულ
 და აგრეთვე ქართულ პრესაში, რის გამო ამ წე-
 რილის მიხანი არ არის მისი ბიოგრაფიული ცნო-
 ბების გადმოცემა. ამ მცირე მოგონების მიხანია
 გავაცნოთ მკითხველებს მხოლოდ ზოგიერთი მხა-
 რეები გამოჩენილი მეცნიერის ცხოვრებიდან, სახელ-
 დობრ, მისი მოქალაქობრივი გაბედულები, მისი
 მამაცური ბრძოლა სიმართლის დასაცავათ, რა-
 მელიც მალა აყენებს ადამიანს და ურომლი-
 სოთაც თვით მეცნიერიც უბრალო მანქანაა.

გასული საუკუნის უკანასკნელ წლებში გან-
 სვენებული მეცნიერი პეტერბურგის სამხედრო სა-
 ექიმო აკადემიაში კითხულობდა ლექციებს. 20—30
 წლის რეაქციამ არც უშაღღესი სასწავლებლები
 დატოვა ხელ-უხლებელი და სინიაგინ-პლებეს
 რეჟიმში წელში გასწყვიტა, რასაც კი სიციცხლის
 ნიშან-წყალი შეჩვენოდა. პროფესორები უბრალო
 ჩინოვნიკებს წარმოადგენდნენ და უნივერსიტეტებიც
 ბევრით არ განსხვავდებოდნენ საპოლიციო დეპარ-
 ტამენტისაგან.

ეს ის დრო იყო, როცა რუსეთის საუკეთესო
 პროფესორები იძულებულნი იყვნენ მწყუხარებით
 განშორებოდნენ სამშობლო ქვეყნის საზღვრებს, რომ
 უცხო მხარეში გულ-დამშვიდებით განეგრძოთ თა-
 ვიანთი სამეცნიერო კვლევა-ძიება. ის მოწინავე
 პროფესორები კი, რომელნიც ადგილობრივ რჩე-
 ბოდნენ სასტიკ პოლიტეს უკუხადებდნენ ამ შევიწრო-
 ებისა გამო. ერთი ამთავანი იყო განსვენებული
 ივანე თარხნიშვილი.

ლექტორობის გარდა ის ითვლებოდა აგრეთვე აკადემიის მეცნიერ მდივნად (ученный секретарь) და ამ, ამ ხანებში სახელგანანი რუსის მეცნიერი პავლოვის კონფლიქტმა თაბახნიშვილიც აიძულა აკადემიისთვის თავი მიენებებია. როგორც ამბობდნენ, მას მოსთოვს პავლოვის საქმის ოქმებში არ შეეღებოს ის თანაგრძნობა და პატივის ცემბა, რომლითაც ახალგაზრდობა (სტუდენტობა) მას შეეგება. თარხნიშვილმა სიმართლის დალტაც აკადემიის დატოვება ამჯობინა. საყვარელი პროფესორის ამგვარი მოქმედება ღირსეულათ დაფასა სტუდენტობამ და იმისი ეტლი სახლამდის ხელოთ მიაცილა. ეს ღირს-მნიშვნელოვანი ფაქტი და ის უზომო თანაგრძნობა, რომელიც მან დაიწყოვით სტუდენტობა შორის, სასესიო ახასიათებს განსვენებული პროფესორის მოქალაქობრე გაბედულებას და მოსწავლე ავალგაზრდობის მისდამი დამოკიდებულებას.

ამ ინციდენტის შემდეგ მცირე ხნით ის უნივერსიტეტში კითხულობდა ლექციებს, ხოლო შემდეგ „სალონიანი ვოროდოკის“ დიდ აუდიტორიაში დაიწყო ლექციების კითხვა, სადაც კვირაში ორ დღეს კითხულობდა ორ-ორ ლექციას ფიზიოლოგიასა, ბიოლოგიასა და გიგენაზე. ეს გახლდათ 1899 და 1900 წლებში. თარხნიშვილის ლექცია ეს ნამდვილი აპოფეოზი იყო. მერ უნივერსიტეტებშიაც მის ლექციებს მრავალი მსმენელი ესწრებოდა და სხვა პროფესორთა აუდიტორებიც ცარიელი რჩებოდა, მაგრამ „სალონიანი ვოროდოკის“ აუდიტორიის აურაცხელი მსმენელი აწყდებოდა. იქ შეხედებოდათ თვით უმაღლეს განათლება მიღებულ პირებისაგან მოწყვეტილი უბრალო მოსწავლემდე ყველა. იყვნენ ვეკილები ინჟინერები, ექიმები და სხ.

მართლა, რაღაც არა ჩვეულებრივი უნდა ყოფილიყო ლექტორის ღირსება, რომ მას ასე მრავალრიცხოვანი და ასე მრავალფეროვანი მსმენელი მიეზიდა და განსვენებული თარხნიშვილი ბუნებამ სუვთად დაეღიჯოვებია ასეთი ღირსებებით. პეტერბურგის პროფესორთა შორის ის ერთერთი საუკეთესო ლექტორათ ითვლებოდა. ექიმები და სხვა წარჩინებული ინტელიგენტები მის ლექციებს ესწრებოდნენ იმ იმდენად, რომ იცოდნენ პროფესორი მათ გააცნობდა მეცნიერების უქანსკენლ სიტყვას აღნიშნულ საგნებში. და მართლაც, არ მომხდარა, რომ თარხნიშვილს გამოპროდეს რაიმე ახალი გამოკვლევა მისი სპეციალური საგნებიდან, თუნდაც სრულიათ მცირე და უმნიშვნელი. მუშები და უფრო ნაკლებ მოზნებულნი მსმენელები აწყდებოდნენ მის ლექციებს, როგორც ფრიად სასარგებლოს და ადვილ გასაგებ სულიერ საზრდოს. მთელი ბუნება პროფესორის, მისი გარეგანი, შინაგანი თვისებები ხელს უწყობდა მის მოღვაწეობას და საუკეთესო ლექტორათ ხდიდნენ მას. მკაფიო წკრილო ხმა, სასიამოვნო და მიზნადგული სახის გამოხატუვლებმა, ვატყუებელი და ღრმა მეცნიერული კილო, სასიამოვნო ცოცხალი მოძრაობა უნებლიეთ იპყრობდა მსმენელთა ყურადღებას და ამით აიხსნება არა **10**—**12** ვერსის მანძილიდან მო-

სული და დაქანცული მუშები საიამოვნებთ უსმენდნენ მას მთელი სამართბი საათის განმავლობაში.

ივანე თარხნიშვილი ნამდვილი ტიპი იყო აღმოსავლეთური მეტერ-მეტყველებისა. ისეთი წინადა მეცნიერული და მოსაწყენი საგნები, როგორიც არის ბიოლოგია, ფიზიოლოგია და გიგენა, მისი გადმოცემის მეოხებით რაღაც მიზნიდევლ შინაარსი იღებდა. ის ამ კითხვათა პოლიტიკურსა და სოციალურ მნიშვნელობას მეტყუარადღებს აქცევდა და სასიამოვნო იყო მისი მისმენა როცა გიგენის ლექციაზე საუბროვო მეტერმეტყველობით დანისურათებდა ციხსა და ნოტიო საყენში ჩამწყვედი ულ თავისუფლების მებრძოლთა ფსიხოლოგიას.

მე არ ვიცი რომელ პოლიტიკურ პარტიას ეკუთვნოდა განსვენებული პროფესორი თავისი სიცოცხლის უქანსკენლ წლებში, მაგრამ მისი ლექციები მუდამ ეამს გამსქეალული იყო მაღალი და სპეტაკი კაცობაყვარულა გრძობითა და შინაარსით. ის იყო მეცნიერი, რომელსაც თავისი დიდი ნიჭი ძლიერად გუნდრუქის საკმევით არ გაეწიოა, რომელიც შეუღრეველის გაბედულებით იღვა წმინდა მეცნიერების სწორე გზაზე.

საუკუნო იყოს ხსენება შენი გაბედულო მოქალაქე მეცნიერო და ძვირფასო მასწავლებლო!
ყარობი.

მოხსენება გურული მოციქლისა.

ნურას უკაცრავათ ძვირფასო და პატივემული მკითხველო, თუ მოხსენებაში ვერც ერთსასიამოვნო ამბავს ვერ მოვახსენებთ. ოღონდაც, მინდა მკითხველს სასიამოვნო რამ მოგთხროს, მაგრამ რაკნა, როცა ჩემ „სამვლ ობელოში“ ცული მეტი ხდება ვინც კარგი. ყოველ შეუთხვევაში იმედუნდა ვიჯირობო, მათარხის ძალაში შესვლის შემდეგ მგლომარუბოა შეიკლებო...

ნიგოზითი. ნიგოთში თვით „გაზარში“ ვავლა ვერ მოვახერხე, რადგან, ცოტა არა სასიამოვნო სუნდიდა. ისე, შორიდან კი შევნიშნე, რომ ავთიაშვილი აუცილებლათ კარსს თამაშობდნენ. აქვე შევნიშნე რამოდენიმე პირი რეკტორთა ხელში „პროვიზორის“ მოლოდინე... სადგურზე, მატარებლის ლოდინში ერთი აყლო-მაყალი იყო. ბრძოლა სწარმოებდა მგზავრებსა და კასირ ესტატეს შორის... გამოძიებამ აღმოაჩინა, რომ მგზავრები დაშნაშვე იყვენ სამგზავრო ბილოთის მოზოხვნაზე, ესტატეზე

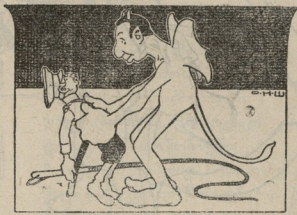
კი ამბობდნენ, ისე ბილეთს არ იძლევა თუ აუცი-
ლებლათ ხურდა ფული არ მიხეცოკო. ამ უკანასკნე-
ლის მიზეზით „რაღაცებს“ ასახელებდნენ, მაგრამ...
კითხვა გაურკვეველი დარჩა...

მკაპიძის საზოგადოებისკენ გაკვიარი ხელი ნი-
გოითიდან. არ შევიარე არც აკეთში იმის ვასაგებთ,
თუ რას შერებოდნენ ადგილობრივი კარტოუნერები,
არც ჩახატაურში—თუ ვის ღუქანში სწარმოებდა ყან-
წითა ტრიალი და ხელათ ერკეთის მამასახლისის სტო-
ლზე მოვიკალათე. სტოლის გარშემო მრავალი ხალხი
ირეოდა. ერთი მათგანი ქულ მოხდილი ეშუადარებოდა
მამასახლისს მოგოლო მოწყალეობა და მიეცა პასპორტი.
მამასახლისი კი სანამ სამ მანათს არ მიიღებდა,
ციე უარზე იდგა. აღმოჩნდა, რომ მამასახლისი—
მისას საზოგადო გადასახადათ შამოულია მ მანეთი
თითო პასპორტზე... მხოლოთ, სახათრო პირებს ხან-
დისხან ორ მანეთათდა უთმობს თურმე...

ამ მოვლენამ ისე ცუდი შთაბეჭდილებათ მოახ-
დინათ ჩემზე, (არ მოველოდი მიშადღან ამას) რომ
ხევისკენ ვიბრუნე პირი. ჩასვლისთანავე წითელი
აფიშა მეცა თვალში... წარმოდგენილ იქნებათ „და-
მარცხებულნი“... ამოვიკითხე აფიშაზე და მიწდო-
და აქტიორთათვის ვადამელო თვალთ რომ უცბათ
საშიშარი ყვირილი მომესმა. თურმე ნუ იტყვიათ,
ანდრია, ნესტორ, კაპიტონ და ლავრენტი, (ოთხი-
ვე მამალოძენი), როგორც კულტურული ადამიანე-
ბი, სასტიკი მოწინააღმდეგე ყოფილან „დამარცხე-
ბულნი“ და მათი ყვირილი და ლანძღვა-გინებაც
ამას გამოუწვევია. რომ აღნიშნულ პირებს „ქეშ-
მარტობათ“ არ შესწამათ, აქვე უნდა ავღნიშნო,
რომ ისინი საზოგადოთ წინააღმდეგე ყოფილან ყო-
ველ ნაირთ წარმოდგენის... აქვე უნდა მოგახსენოთ,
რომ ხეშში განვითარების უმაღლეს წერტილზეათ
ასული ეგვრთ წოდებულ კამათლის თამაში. ამას-
თან, ხევი თუმც სოფელიათ, მაგრამ კულტურამ იქამ-
დგე მიაღწია, რომ საკუთარი სამიკიტრო მოეპოება.
ამ შემთხვევაში ხომ ჟურნალ-გაზეთებიც აღარ არის
საკირო...

ნაგომარი. აქ დიდათ სამწუხარო ამბავი ეს-
მა ყურსათ ჩემსათ. ვილატ ბოროტ გამზრახველს აღუ-
ლიათ მახვილი და განუგმირავს გული გურიათში ცნო-
ბილ გრეკოვისათვის... მთელი ნაგომარი ძაძით
იყო შემოსილი. ხალხის მწუხარებას სახლდარი არ
ქონდა. პროცესის აღურბელები ხალხი დესწრო.
იყო 0000-მდე გვირგვინები... ხორო სამგლოვიათ-
რო ხმაზე მღეროდა:
ხან ჯაშუშო, მუღამ ქურდო,
მატყუარათ—ხულიგანო;
რეაქციის ღვიძლო შვილო
შე ხორცმეტო და უგვანო.

რომ მიდინარ, შენ „მამაც რაზმს“
რას უტიებ საწუგეშოს...
რომ შორდები, აწ ისინი,
გვითხარ, ვინდა დააგეშოს?..
ხალხი დამწუხრებული დინალო. ორი ბოლო
ცრემლი ჩემ თვლებსაც მოსწყდა...
ემშაის მოციქული.

გ უ მ ღ ვ ნ ი
ქაპოს.

ჩენო კაკო,
შე გლახაკო!
შე ცუდლურო მაჩანჩალო;
თავი ხურდა,
წითა გსურდა,
ვერ იშოვე სხვა მასლო?
ერთხელ ჩუმთ
„ღურმიშნურათ“
ხო იმასქენათ პროვიზორი?
ეს ქე შვერჩათ
თუმც არ შეგრცხვათ
რომ გაუშვეს, დარჩათ ქორი.
მტკიცე ზღუდე,
ნავთ საყუდე
„ღურმიშანთათ“ საბუღარი,
მოიჩინახეს,
კაცად გსახავს
„ნიშადური“ საზიზღარი,
სასაკლოთ,
უსირცხველოთ
ასპარეზეზე გამოსულხარი
აზრზე მწყურლოთ,
ენათ მყარლოთ
ყველათ ამცენ რაც შვილი ხარ.
ძლიერ კარგი...
თქვენი ბარგი
ენახოთ სანამ მივაცილებს...
რავინდ ჩამხოთ,
ბოლო ვნახოთ
ვინ იცინებს, ვინ იტირებს!

შხანკლა.

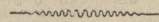
ოსმალეთის სულთანი ეთხოვება თავის 265 მზარეულს.

მშვიდობით მზარეულებო!

აბდულ-გამიდი მოსთქვამდა,
 მზარეულთ ეთხოვებოდა,
 ორას ოთხმოცის მაგიერ,
 ოციოდ ეტოვებოდა:

„მშვიდობით ჩემო „შვილებო,“
 ჩემთან შესზრდილნო ძმანოო,
 ხომ ხედავ, ბედმა რა მწარე
 დროება მოგვიტანაო.
 კამიტეტები გამრავლდენ,
 ჩვენც უნდა ჩავერიცხოთო,
 წადით შინ, შე კი ვეცდები
 სრულად არ დაგვიწყოთო.
 თუ გამობრუნდა დროება
 კვლად გიხილავ ჩვენსაო
 ქირასაც მოგცემ უკლებლივ
 სასახურ განაცდენსაო“

ზღვას უერთებდენ კრემლებსა
 ღაწვთავან დანადენსაო.

საზღაპრებთან

როცა ბორკილი აწმყოს ნადები
 მიხუთავს სულსა და არ მასვენებს,
 ამ დროს რაღაცა საფლავებისკენ
 მიმიწვევს, მარად იმათ მასსენებს!
 იქ მყუდროებას არა რა არღვევს,
 მითი მოცულა არც და შარე,
 იმიტომ მინდა რომ სიწყნარეში
 გავყვე ჩემს ფიქრებს მე მგლოვიარე!
 კვლავ გავიხსენებ მეგობართა გუნდს,
 ამ ყაშით უკვე შევ მიწათ ქვეულს,

და წარმოდგენით ვიხილავ ისევ
 ბრძოლის საიდანეს: იმათსა სხეულს!
 და აჩრდილები უფრო გმირთა,
 მამცნობენ მათ დროს თავდავიწყებას,
 — იმ დროს, როდესაც მიაწყდა ხუნდი
 და ფრთები ესხა სურვილს და წებას!
 ჩემსა ცხოვრებას შარავანდედათ,
 ეს მოგონება მხოლოდ შეთენია,
 და მისში ჰპოვებს წყლულის მაღამოს,
 როს გულს ედება ცეცხლი, გენია!

მაშ, თუ მიხილოთ იმედ მიხდილი
 და გულ მოკლული მგდებარე სხეებთან,
 მიმიტანეთ და მსწრაფლ მოეცოცხლდები
 გმირათ მკვლარ მოძმეთ ბნელ საფლავებთან!..

რ. ლეჩუაშვილი.

სიმღერა მართი „გმირი“

ამ დროის „გმირი“ გახლავარ,
 (განაკოპივი ძველათო),
 ნატანებ-ოზურგეთ შუა
 ეტლებს დაყვები მცველათო.

ერთობის შეილებს დევებ
 გზებზედ და მინდორ-ველათო,
 დავიქერ, გვერდზე მოვისვამ,
 ვავაკატავებ ხელათო.

მინდა რომ ჩინი-ტელაკი
 გადავიკერო ბტყელათო,
 მაგრამ მიფრინავს ოცნება
 ჩემი გუნების მწველათო.

ამ დროის „გმირი“ გახლავარ
 მოვლენებული მცველათო;
 არ დავუკრი ჩემსა ფარ-ხმალსა
 ერთობის ხათბელათო.

თოლა-ბულთა.

ლაკაუზები

ოჯრავითი. ვასილი დაღონებულია
 ქალაქის თავით ხმოზილი
 ვერ გაიყვანა ხმოსნებათ
 მან თვისი მონა-ქმოზილნი.
 დიდის ბაზარში დაღრემილი
 და ყურებ ჩამოშობილნი
 მდულარე ცრემლით მოსთქვამენ
 ქალაქის „კეთილ-შობილნი“...
 ჩვენი ვასილის კულებათ
 სამართლიანათ ხმოზილნი
 და როგორც „მოღვაწეები“
 შეე-ბნელ-დროს გამოცხობილნი.

ფოთი. ნიკოლაძეს და ზღანოვის
 ბრძოლა აქვთ ერთობ მაგარი;
 კალმები ამოასველეს
 წამოიყარეს ფადარი,
 გამოისახეს დროშებზე
 მხოლოდ „საფეთო ქანქარი“
 და რომ ჩასწიხლონ ერთ-ერთი
 ორივე მებრძოლი მზათ არი.

ქუთაისი. „წითელი ჯვარის“ ამბავი
 პირზე აღგია ყველასა,
 ახალგაზრდ-სახლდათონი
 ერთხმით შესიხოვენ შეგლასა.

ბათუმი. ზღვის პირად უწყლოთ ვიხრჩვები
 ვაი ჩვენს ბედის წერასა.
 ლამის გადავკვეთ მარტოკა
 შავი მიღების ცქერასა.

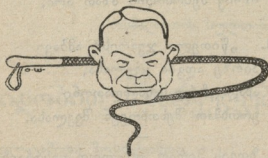

მხიარული ზინიზება.

აგერ სამი-ოთხი წელიწადია, რაც საჯავო-ხოსა და ჩოხატაურს შორის მიმოსვლის საქმე ხელში ჩაიგდო მეეტლეთა საზოგადოებამ. მან, როგორც „მშრომელთა მხანაგობამ“ პირველ ხანებში ვრცლათ მოისარგებლა ხალხის სიმბატით და ბოლოს, როცა მოლონიერდა, იმავე ხალხს აშკარათ თავზე ხახვის თლა დაუწყაო; ყოველ ნაბიჯზე მოქალაქის შევიწროება და აბუჩაო აგდება პრაქტიკათ გაიხადა. საილიუსტრაციოთ მოვიყვან ფაქტს: მეეტლეთ—ისაკი ბერძენიშვილი (საზოგადოების წევრი) გაურიგდა მგზავრებს (ქალები იყვნენ) სად. საჯავოხოლან ჩოხატაურამღე სამ მანეთაიდ; ჩაზიდა მათი ბარგი ეტლში და მგზავრებიც მოათავსა. ცოტა ჩამოიკადა, როცა კი სხვა ეტლები სადგურიდან გავიდნენ და ამნაირათ მგზავრები დამართოხელა, მეეტლემ მგზავრებს ოთხი მანეთი მოსთხოვა, წინააღმდეგ შემთხვევაში მას ისინი აღარ მიჰყავდა. მგზავრები იძულებული გახდნენ მიეტათ ოთხი მანეთი, რადგან სადგურზე მოცდა ყოველათ მოუხერხებელი იყო.

ენანობ პატივცემული მეეტლის ზარალს! ისეთ პირობებში, როგორშიაც მან მგზავრები ჩაჰყარა, მას, ცოტა წინდახედულობა რომ გამოეჩინა, ექვსი მანეთის „აფტქენაც“—კი შეეძლო. კაპიტალისტი ხომ კაპიტალისტია, მაგრამ „გაკაპიტალისტებული“ მუშისაგან კი დემრთმა დადიფაროსთ...

თხისმიე.

წითელი ჯვარი.

(საშემოდგომო ლეგენდა).

ქუთაისისა მახლობლათ, ყულაშის დასამხაროსა, „წითელსა ჯვარსა“ ამობონ ქანქართა უშრეტ წყაროსა. რომ დედამ აღზრდილისათვის ცრემლები არა დეაროსა, რომ მამამ შეილი, მარჯვენა ჯარში არ გაამგზავროსა,

საკმარისია ჯვარისკენ ქანქარი წამომდვაროსა და შეილი განსაცდელისგან დაიხსნას, დიდფაროს.

თუ „წითელ ჯვარს“ შემეაღოს ვერცხლი არ დაენანება, ხიფათი სალდათობისა სისმრათ არ დაემზანება ვერას დაუშლის ვერც ღონე, ვერც მღვევის ახოვანება, და გოლიათიც რომ იყოს ვასქრის დაეითის ბრძანება.

თუ შესაწირავს „ჯვარისთვის“ არ ვასცემ უხვი ხელითა, ვერ გამოძვრები ზომიდან ვერც კუზიანი წელითა, ვერც კლექის ბაცილიანი, ვერც მხედველობით ბნელითა ჰხამს „სიძენწისთვის“ იტანჯო ეგზომი სატანჯვევლითა.

ქუთაისისა მახრამან იცის ამ ჯვარის ძილანი, ბევრს ააცილა თავიდან უხომო ბათმაღლანი. ქანქარნი შევიმასქნ მართ ოდენ თავზე ბალანი, ან თუ ქვიშსა იტყვენ რიონის მიწდორ-ქალანი.

ჩვენც მის წინაშე მოვხაროთ წვერი მათრახის ჩვენისა, იშვიათია ჯვარები ამ ძილთა გამოჩენისა: სალდათობიდან უტყვევლ დამფარველ გადამჩენისა, კარის ბუე დამშვენებელი წმინდა დაეითი ბრძენისა.

გშმაკი.

* * *

აქ რათ დავხაო ვის უცილი ამ ზნეღაში? მარტოთ-მარტო რისთვის დაეცებები, რას დაეძებ, ტურფავ შენ აქ, ამ ბაღში აწ შინისკენ რად არ გაუმზებები?

არ გაყავს დედა, არ გაყავს მამა საბრალოვ?! ობოლი ხარ უმწყოლად დარჩენილი არ ვინ გწყალობს, აღარაიენ გობრალებს ბედ-უჯუღმბრათს ბოლოს ვიღებს შიმშილი? და გადასკეტა ჰყილო სინდის-ნამუსი ჰყილო გროშზე შენი უმანკობა, გადასტურდენ გარჯენილებს მორვეში დიკარგო სამუღმა ნეტარობა?

ოჰ საბრალოვ, მწერა ეგ ვანზახავა შენ ამ კითხვას ჩანს რომ დიდხანს ბერძოდი, რომ ამ ბაღს როგორმე აცდნოდი გულით გსურდა, მუღამ ამას სცილობდი.

მაგრამ გძლია შენ დუხბირმა ცხოვრებამ ჩავითრია მკაცრ, უღმობელ ტალღებში ყოველი მხრით ხსნის კარები დაგხზო რომ ჩავახრჩოს თავის ბინძურ შორვეში.

და აწ მორჩა... ბედი შენი გადაწყდა ქუჩა-ქუჩა ჰყიდენ გროშზე სხეული ჰყიდენ ურცხვით სინდის-პატიოსნება სანამ ვარგხარ, სანამ ვიღვას შენ სული.

და შემდეგ კი, როს სიტურფეს დაჰკარგავ, ტანჯვა გატეტს, სიკვდილს დაგიაზლოვებს მიაშურენ გულზეხელ დაკარგილია შენებრ ტანჯულით, უბეღურთა საფლავებს.

ნ. ჩხიკვაძე.

დაბა-სრფელები.

სადგ. სამტრედია. მართალი არ არის ის ხმები, თითქო სამტრედიის სადგურზე ბილეთის შოვნა არ შეიძლებოდა. მხოლოდ მეორე ზარის შემდეგ არის გასაქირა კასაში ბილეთის გამყიდველების აღმოჩენა, თორემ ამ დრომდე კიდევ შეიძლება კაცმა იშოვოს სამგზავრო ბილეთი.

რაცა შეეხება სინძიურის გასატან ბოქებს, ეს მხოლოდ გაზათა მიწისტრის ჩამოვილის დროს მიკარგეს თვალთავან, თორემ ახლა ლამის არის სადგურის ბაქანზე წამოაყუდონ, აღბათ ჰაერის გასაწმენდათ.

სოფ. ეწერი. ილიას განბანა. 4 ავგისტოს ილარიონ ვაშაქიძისა და მამა სამსონის დხმარებით წმ. ილიას ეკლესიაზე დიდებულ კრება მოხდა. მიზანი კრებისა გამუდმებული გვალვებით ვახლდათ. ვინ არ იცის, რომ ცაზე ქექა-ქუხილი ილიას ეტლის სირბილისაგან წარმოსდგება და ქექა-ქუხილის შედეგი კი გადამწვარი ბუნების გამაცოცხლებელი

ეწუნა ან კოკისპირული წვიმა ხლომე. სასტიკი გვალვებით გამწარებულმა ხალხმა უკანასკნელ საშვალბას მიმართა და გადასწყვიტა წმ. ილიას შეწუხება. ვანიჩახებს ხატის განბანა, რომ ამით რასაკვირველია ილიას წვიმა წარმოგზავნა.

მამა სამსონს გული აუჩუყდა ოდეს იხილა ხალხში ესოდენი მართ. მარწმუნობა და ვრცელ სიტყვაში აღუთქვა ყოველივე სიკეთე ვითარცა ცათა-შენა, ვგრეტა ქვეყანას ზედა.

ჩვენი სოფლის მოწესრიგე ხუსენია ამ ბოლო ხანებში ძლიერ იმასშობა. წინეთ თურმე ძლიერ უყვარდათ ადგილობრივ მცხოვრებლებს. მის შემდეგ კი, რაც ადგილობრივმა მცხოვრებლებმა 8 ქანქართ დაჯარიმეს, ხუსენია ბუხს აღარ იკარებს სიახლოვეს.

სოფ. ჩენიში. ვინაიდან ადგილობრივ სკოლაში კარტის მოთამაშენი და თანაც სოფელთოს თებნი ათავებენ თავს ვადწყდა შენობა არ მოცდეს ამითთვის და გადატანილ იქნას მუნ სოფლის შეიდი ლუქანი.

სორთიკ.

კულაში. როგორც „გოლოს ბათუმა“ სწერს, ისხაკ ბატაშვილს და ივლიან კროვეიშვილს მართლმადიდებლობა მიუღიით და „წითელი ჯვარის“ სასარგებლოთ თავ. დ. ნიყარაძის ჩავონებით პირველს 1000 და მეორეს 500 ქანქარის ვადახდა განუზრახავთ.

ჩიბათი, (სანდრო და სამსონ).

სანდრო და სამსონ შეიბენ მუშტებმა იწყეს ტრიალი; სამსონმა ვასცხო სანდროსა ისხლმა დიწყუა თქრიალი. ახლა სანდრომა შესტყარკნა თუჯისა თუნგი წყლიანი ტენი შეერყა სამსონსა იდი მიეცა ზიანი.

ამ ხელობაში ორნივე არიან გამოცდილები, და ნუ დავგრჩება ნურც ერთი მათრახი ვანწიბილი.

სოხუმი. ყველაფერი დროს შოაქეს ჩვენმა მეუნავრე-თერძ-ბარაზებმაც სწორეთ ახლა იშოვეს დრო ლოკაუტისა. ქარვალ-შეგრადებსც რალი დარჩეოლათ ვაფიცვის გარეშე. ხაზინები რასაკვირველია ძველი პირობების აღდგენას ეპირებთან. ხოლო ვაფიცულები იერიშს იგერებენ. გამწვავებული ბრძოლაა. ლოკაუტის მოწინავე რაზმი თავ გამოვლებით იბრძვის. ენაათ ბოლო არ იქნება.

და რედაქტორო არ იზამ ცულსა თუ მოგვაშველებ მათრახის კულსა.

კლასიონ

ორი ემზავი

პირველი გაზეთებს მუსრი ევლებო
ხლოგრაია, თუ ჭირია,
იქნებ შენა გაქვს ნებართვა
მასესხე შაო, მკირია.

მეორე რას ამბობ, ჩემო კეთილო,
ვინ მომცა „სახარაკატოტა“
ახლა მე თითონ ენათხოვრობ
ერთი მკირია მარტოთა
პართენთან მივეჭქარები
მისგან მოველი შეველისა,
რუსული სიტყვა თუ კია
გაზეთებს არქმევს ყველასა.

აგენტების საყურადღებოთ

„მათრახის“ რედაქცია აუწყებს პატივცემულ
აგენტებს, რომ დღიდან (სანამ სააგენტოს საქმე
მოეწყობოდეს), ეურნლის ანგარიში უნდა გამოე-
გზავნოს რედაქციას. ამ ნომერს თვით რედაქცია
უგზავნის ყველა აგენტებს და ვინც მომავალ პა-
რასკეამდე ანგარიშს არ გამისწორებს და არც წე-
რილობით აცნობებს რაიმე თვალსაჩინო მიზეზს
ანგარიშის გაუსწორებლობისას, მას შემდეგი კვირის
ნომერი აღარ გაეგზავნება.

ფული გამოიგზავნება შემდეგ ადრესზე: Тифлисъ Ред.
„Матрахи“, Теофила Ерстовичу Волквადзе.

კუპონებზე უნდა წაეწეროს დაწვრილებით ანგარიში
რამდენი გაიყიდა და რამდენი ღირსა.

გაუყიდავი ნომრები უკლებლათ უნრა ინახებოდეს
დრომდე.

მეტად ხელ-მისაწდომ ფასებში

ვიგონებ.

მოხდენილ სახელებს ქართულ ეურნალ-გაზეთებისა-
თვის განურჩევლათ მიმართულებისა. უკვე მოგვე-
პოება შხა-შხარეული სახელები: გეოგრაფიიდან, ას-
ტრონომიიდან, ბუნების მოვლენათაგან, მედიცინი-
დან, ძველი ისტორიიდან და სხვ.

ხოლერის ჭუხა № 13.

რედაქტორ-გამომცემელი ბ. ბოლქვაძე

სოციალ-დემოკრატიული სახუმარო ჟურნალი

მათრახი

გამოდის ყოველ კვირაობით, როცა ეს მოსა-
ხერხებელი იქნება.

წელიწადში ეურნალიდრს 5 მან. წლის დამ-
ლევიამდე 2 მან.

მიიღება დასაბეჭდი განცხადებები უკანასკნელ
გვერდზე სტრიქონი 20

ელექტრო-მშენებელი ამხანაგობა

„შრომა“

ლებულობს ყოველგვარ საბეჭდავ საქმეებს,
ასრულებს სწრაფად და ყველასთვის ხელმისაწდომ
ფასებში.

მოითხოვეთ უკვლავ

მ. ლალიკის და ამხანაგობის საყ-
კეთესო ქარხნის წყალი!

გემო და არომატი მშენიერი აქვს.

ქარხანასთან დეკორატიული მცენარეებით ლა-
მაზათ მორთული აივანია, სადაც შეიძლება ყინუ-
ლივით ცივი წყლის სმა.

ქარხანა ამოუფავა გოლფაინის შრომბეჭეტზე, მან-
თაშევის სსხში. ტელეფონი 411. (13—11)